

Lohjan ympäristöterveyspalveluiden vuoden 2022 valvontasuunnitelman toteuman arviointi

Lohjan ympäristöterveyspalvelut on yhteistoiminta-alue, johon kuuluvat Lohja, Vihti, Karkkila ja Siuntio. Isäntäkuntana toimii Lohja. Ympäristöterveydenhuollon valvontaviranomaisena on toiminut 1.8.2021 alkaen Lohjan ympäristöterveyslautakunta. Ympäristöterveyslautakunnan alainen viranhaltijaorganisaatio on Lohjan ympäristöterveyspalvelut.

Raportoinnin toteutus

Valtioneuvoston asetuksen kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmasta (665/2006) mukaisesti kunnan tulee arvioida valvontasuunnitelman toteutuminen vuosittain. Arvioinnissa tulee ottaa huomioon:

- 1) tarkastusten määrä kohdetyypeittäin
- 2) tarkastusten kattavuus
- 3) näytteiden määrä valvontatyypeittäin
- 4) valvonnasta saatujen tulojen kohdentuminen.

Ympäristöterveydenhuollon valvontatietojen keräys tapahtuu valtakunnallisesti VATI-tietojärjestelmän kautta. Vuoden 2022 raportointi tehdään aluehallintovirastolle ja keskusvirastoille (Ruokavirasto, Valvira) ympäristöterveydenhuollon valvontayksikötietojen hallintajärjestelmän (VYHA) kautta. Kunnan toimielimen hyväksymä arviointi toimitetaan samoin VYHA-järjestelmän kautta.

Vuoden 2022 henkilöresurssit

Valvonnan henkilöresurssiksi on arvioitu vuoden 2022 valvontasuunnitelmassa 14,5 htv (henkilötyövuotta). Suunnitelman mukaan käytössä on seuraavat vakituiset henkilöresurssit: ympäristöterveyspäällikkö, hygieenikkovalvontaeläinlääkäri, 7 terveystarkastajaa, 4 praktikkoeläinlääkäriä ja 1 eläinsuojeluvalvoja. Lisäksi ympäristöterveyspalveluiden käytössä on 0,5 htv verran toimistosihteeripalveluita Lohjan kaupungin hallintopalveluista.

Hygieenikkovalvontaeläinlääkäri on ollut virkavapaalla koko vuoden 2022. Hänelle on ollut palkattuna sijaisia yhteensä n. 9 kk ajaksi. Virkavapaalla ollut terveystarkastaja ei palannut töihin ja irtisanoutui 1.2.2022 alkaen. Virkaan palkattiin aluksi sijainen 4 kk ajaksi ja vakituinen viranhaltija aloitti heinäkuun alussa. Perhevapaalla ollut terveystarkastaja jatkoi perhevapaata koko vuoden 2022 ajan. Virkaa hoiti vuoden aikana kolme eri sijaista, yhteensä n. 10 kk ajan. Kesällä yksikössä työskenteli 3 kk ajan terveystarkastajaharjoittelija. Eläinlääkintähuollossa kahdella praktik-

koeläinlääkärillä on ollut osittaiset virkavapaan sijaiset (1 pv/vko). Hallintopalve-
luissa ympäristöterveydenhuollon toimistotehtäviä hoitanut henkilö irtisanoutui hei-
näkuun alusta lukien, jonka jälkeen tehtäviä hoidettiin tilapäisjärjestelyin ja alettiin
valmistella toimistosihteerin palkkaamista ympäristöterveydenhuollon omaan orga-
nisaatioon.

Terveysvalvonnan valvonta- ja tarkastustehtäviin oli valvontasuunnitelmassa arvi-
oitu 7,1 htv:

Elintarvikevalvonta 4,0 htv
Terveydensuojelu 2,7 htv
Tupakkavalvonta 0,4 htv

Toteuma vuonna 2022 on ollut 6,8 htv:

Elintarvikevalvonta 3,85 htv
Terveydensuojelu 2,65 htv
Tupakkavalvonta 0,3 htv

Eläinlääkäripalveluiden (sisältää valtakunnallisten eläinten terveydenhuolto-ohjel-
mien mukaiset palvelut) resurssitarpeeksi on arvioitu 4,0 htv. Lisäksi eläinlääkintä-
huoltoon sisältyy eläinsuojelu-, eläintauti- ja sivutuotelainsäädännön mukaiset teh-
tävät, joiden valvonnan resurssitarpeeksi on arvioitu 1,25 htv. Toteuma vuonna
2022 on ollut eläinlääkäripalveluihin 3,8 htv ja valvontatehtäviin 0,95 htv.

Talous

Vuoden 2022 talousarvio on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 15.12.2021 § 177.
Ympäristöterveyspalvelut on osa Elinvoima toimialaa, mutta toiminnalla on viran-
omaispäätöksentekoon erillinen ympäristöterveyslautakunta, jossa on jäseniä kai-
kista yhteistoiminta-alueen kunnista. Ympäristöterveyslautakunnan alainen toiminta
on Lohjan kaupungin budjetissa omana kokonaisuutenaan ja ympäristöterveyspal-
veluiden valvonnasta saadut tulot kohdentuvat täysimääräisesti kattamaan ympäris-
töterveydenhuollon menoja.

Ympäristöterveydenhuollon maksutaksan mukaisia maksuja peritään valvontasuun-
nitelman mukaisista tarkastuksista ja näytteenotoista sekä ilmoitusten ja hakemus-
ten käsittelyistä. Vuonna 2022 alettiin periä elintarvikelain (297/2021) ja terveyden-
suojelulain (763/1994) mukaista 150 euron suuruista valvonnan perusmaksua lain-
säädännössä määritellyiltä kohteilta. Tupakka- ja lääkelain valvontakohteilla on
myös käytössä vuosimaksu, ei tarkastusperusteinen maksu. Eläinlääkintähuollossa
peritään asiakaskohtainen klinikkamaksu vastaanottokäynneistä. Länsi-Uudenmaan
ympäristöterveydenhuollon palvelusopimuksen mukaiset yhteistoimintamaksut,
sekä Aluehallintoviraston korvaus eläinsuojelu- ja eläintautilain tehtävistä sisältyvät
toimintatuottoihin. Ympäristöterveyshuollon toimintatuotot v. 2022 olivat 805 733

euroa, mikä ylitti talousarvion 77 433 eurolla. Ylitys johtui pääosin elintarvikevalvonnan perusmaksujen tuomasta ennakoitua suuremmasta tulosta. Myös ilmoitusten käsittely- ja tarkastusmaksut tuottivat lähes 18 000 euroa edellisvuotta enemmän, nousua oli erityisesti terveydensuojeluvalvonnassa, jossa pystyttiin toteuttamaan suunnitelmallista valvontaa edellisvuotta kattavammin.

Toimintakulut olivat 1 158 052 euroa, mikä alitti talousarvion 50 118 eurolla, johtuen pääosin palkkakustannusten jäämisestä alle budjetoidun. Toimintakatteeksi muodostui -352 319 euroa.

Palvelusopimuksessa on määritetty, että mikäli toimintakate poikkeaa talousarviosta yli 5 %, yhteistoimintamaksuja joko hyvitetään tai laskutetaan lisää yhteistoiminta-alueen kunnilta jakoperusteiden mukaisesti. Koska tulot ylittyivät ja kulut alituivat, poikkeaa toimintakate talousarviosta yli 5 %, jolloin hyvitykset vuoden 2022 osalta maksetaan vuoden 2023 loppuun mennessä.

Koulutukset ja yhteistyötapaamiset

Koulutuksiin ja yhteistyötapaamisiin osallistuttiin aktiivisesti. Niitä järjestettiin vuoden aikana paljolti nettitapahtumina, mutta hiljalleen myös lähitapaamisina. Koulutautumiseen käytettiin terveysvalvonnassa 119 htpv ja eläinlääkintähuollossa 54 htpv, mikä tekee noin 10 päivää henkilöä kohden. Yhteistyötapaamisia ovat mm. epidemiaselvitystyöryhmän, sisäilmatyöryhmien ja Uudenmaan valvontaviranomaisen sektorikohtaisten ryhmien kokoontumiset, yhteistoiminta-alueen suunnittelu- ja seurantakokoukset, neuvontatapaamiset toimijoiden kanssa sekä kaavoituksen ja vesihuollon yhteistyötapaamiset.

Lausunnot

Lohjan ympäristöterveyspalvelut on antanut lausuntoja vuoden 2022 aikana 60 kpl. Annetut lausunnot sisältävät rakennus- ja ympäristöluvat, kaavalausunnot sekä keskusvirastoille, ministeriöille ja poliisille annetut lausunnot sekä oikeusasteisiin annetut lausunnot. Rakennuslupalausunnot annetaan Lupapisteen kautta. Lausuntojen valmistelu vähentää suunnitelmalliseen valvontaan käytettävissä olevia resursseja, mutta on tärkeää ennalta ehkäisevää työtä elinympäristön terveyden edistämiseksi.

Terveysvalvonta

Valvontasuunnitelma tulee laatia riskiperusteisesti keskusvirastojen ohjeiden mukaisesti. Valvontasuunnitelma vuodelle 2022 hyväksyttiin ympäristöterveyslautakunnassa 9.12.2021 § 7.

Suunnitelmalliseen valvontaan oli valvontasuunnitelmassa arvioitu käytettävän 4,2 htv. Terveystarkastajien suorittamalle valvonnalle on vuositavoitteeksi asetettu 100 tarkastusta/vuosi/tarkastaja.

Elintarvikevalvonta

Valvontakohdetyyppien tarkastustiheydet on määritelty riskiperusteisesti noudattaen Ruokaviraston valtakunnallista ohjetta. Suunnitelmallisten tarkastusten tavoitteena oli vuoden 2022 valvontasuunnitelmassa elintarvikehuoneistojen tarkastuksia 403 kpl ja alkutuotannon tarkastuksia 67 kpl, yhteensä 470 kpl.

Vuoden 2022 aikana tehtiin elintarvikelain mukaisia suunnitelmallisia tarkastuksia 315 kpl (288 kpl v. 2021), mikä sisältää uusintatarkastukset 48 kpl. Puutteita tarkastuksilla havaittiin erityisesti tilojen kunnossa ja riittävydessä, näytteenoton toteuttamisessa, pakkausmerkinnöissä ja kontaktimateriaalien vaatimustenmukaisuuden hallinnassa. Hallinnollisten pakkokeinojen käyttö aloitettiin kolmessa kohteessa. Näistä kahdessa tilanne korjaantui kuulemisvaiheen aikana, kolmanteen annettiin määräys tilojen korjaamista koskien.

Elintarvikehuoneistojen suunnitelmallisten tarkastusten toteuma vuonna 2022 oli 77 % (71 % v. 2021). Alkutuotannon osalta valvontasuunnitelmaan ei oltu päivitetty muuttuneita tarkastustiheyssuosituksia, joten valvontasuunnitelmaan verraten tarkastusten toteuma jäi 8 %:iin. Todellisuudessa valvonnan toteuma alkutuotannossa oli noin 50 %.

Elintarvikelain mukaisia ilmoituksia käsiteltiin vuoden 2022 aikana 163 kpl, näistä 105 oli toiminnan aloittamisilmoituksia ja 58 lopettamisilmoituksia (vuonna 2021 aloittamisilmoituksia 104 kpl). Vuonna 2022 ei hyväksytty elintarvikelaitoksia.

Ruokamyrkytyssepidemia-ilmoituksia ja epidemiaselvityksiä tehtiin Rymy-järjestelmään 1 kpl. Epidemiaselvitystyöhön liittyen tutkittiin sekä elintarvikenäytteitä, että kaivovesinäytteitä. Epidemian aiheuttaja jäi kuitenkin epäselväksi.

Tarkastusten painopisteinä pyrittiin vuonna 2022 pitämään valtakunnallisia painopisteitä, joita olivat tilojen kunnossapito ja puhtaanapito, lämpötilahallinta, takaisinvedot ja jäljitettävyys.

Elintarvikelain mukaiset maksutuotot olivat 153 608 euroa (60 420 euroa v. 2021).

Terveydensuojelulain mukainen valvonta

Terveydensuojelussa valvontasuunnitelman suunnitelmallisten tarkastusten tavoite perustuu Valviran ohjeistukseen ja oli 165 tarkastusta vuodelle 2022. Suunnitelmallisia tarkastuksia tehtiin 151 kpl, joten tarkastusten toteuma oli 91 % (49 % v. 2021).

Tavallisimmat puutteet terveydensuojelun valvontakäynneillä koskivat omavalvonta- ja kunnossapitosuunnitelmia. Lisäksi siivous ja puhtaanapito saattaa toisinaan olla riittämätöntä. Uimarannoilla esiintyy puutteita uimavesinäytteiden tulosten tiedottamisessa uimareille.

Suunnitelman ulkopuolisia tarkastuksia tehtiin 32 kpl (53 kpl v. 2021). Käyntejä, joista ei laadittu tarkastuskertomusta tehtiin 60 kpl (31 kpl v. 2021). Terveydensuojelulain mukaisia ilmoituksia käsiteltiin 53 kpl (29 kpl v. 2021). Talousvettä toimittavien vesilaitosten riskinarvioinneista tehtiin kaksi hyväksymispäätöstä. Lisäksi tehtiin yksi ulkoilulain (606/1973) mukainen päätös leirintäalueesta.

Terveydensuojelulain mukaisia virallisen valvonnan näytteitä otettiin vuoden 2022 aikana uimarantavesistä 140, uima-allasvesistä 203 ja talousvesistä 170, luvut sisältävät sekä virallisen valvonnan näytteet, että tarvittavat lisänäytteet.

Valvontasuunnitelman mukaisista painopisteistä on edelleen keskitytty talousvettä toimittavien laitosten erityistilannesuunnitelmiin ja riskien arviointiin, sekä sisäilmatyöryhmissä toimimiseen. Oppilaitosten, samoin kuin uimahallien ja -altaiden tarkastuksia ollaan päästy jatkamaan. Nämä olivat edellisvuonna jääneet henkilöstövä- jeen takia vähälle huomiolle.

Vuonna 2022 toteutettiin kauneushoitoloihin suunnattu valvontaprojekti. Projektin puitteissa tarkastettiin 20 kauneushoitolaa. Tarkastuksilla havaittiin jonkin verran puutteita omavalvonnassa, ilmoitusten tekemisessä, kertakäyttövälineiden käytössä, ilmanvaihdossa ja siivousvälineiden säilytyksessä. Kauneushoitoloiden käyttöön laadittiin omavalvontasuunnitelmapohja. Projektista ja sen tuloksista kerrotaan tarkemmin loppuyhteenvedossa, joka löytyy netistä. <https://dynasty.lohja.fi/d10julkaisu/kokous/202212-7-12024.PDF>

Terveydensuojelulain mukaiset maksutuotot olivat 53 901 euroa (21 603 euroa v. 2021).

Tupakka- ja lääkelain mukainen valvonta

Tupakkalain mukaisen suunnitelmallisen valvonnan tavoitteena vuodelle 2022 oli valvontasuunnitelmassa 44 tarkastusta myyntipaikkoihin. Tarkastuksia tehtiin 36 kpl, joten valvonnan toteuma oli 82 % (48 % v. 2021). Tupakkalain mukaisia myyntilupahakemuksia käsiteltiin 17 kpl (15 kpl v. 2021).

Läkelain mukaista valvontaa ei oltu arvioitu valvontasuunnitelmassa. Läkelain mukaisia tarkastuksia tehtiin 28 kpl (10 kpl v. 2021) ja toiminnan aloittamisilmoituksia käsiteltiin 11 kpl (3 kpl v. 2021).

Tupakkavalvonta tehdään usein elintarvikevalvonnan yhteydessä, samoin kuin lääkelain mukainen nikotiinikorvaushoitotuotteiden valvonta. Joissakin myymälöissä on elintarvikelain mukainen tarkastustiheys vain joka kolmas vuosi, joten tällöin myös tupakanmyynti tarkastetaan kolmen vuoden välein, vaikka ohjeistettu valvontatiheys on joka toinen vuosi.

Asuntoyhteisöjen hakemuksia tupakointikiellon määrittämiseksi rakennuksen huoneistoihin kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ulkotiloihin tai huoneistojen sisätiloihin käsiteltiin 7 kpl vuonna 2022.

Tupakkalain mukaiset maksutuotot olivat 97 860 euroa (96 220 euroa v. 2021) ja lääkelain mukaiset maksutuotot 4 170 euroa (3 450 euroa v. 2021), yhteensä 102 030 euroa.

Eläinlääkintähuolto

Eläinlääkintähuollon valvontasuunnitelma ei sisällä tavoitteita suunnitelmalliselle valvonnalle. Valvontaa tehdään pääasiassa ilmoitusten perusteella.

Eläinlääkintähuollon mukaiseen toimintaan käytettiin vuonna 2022 noin 5,75 htv, josta eläinlääkäripalveluihin 3,8 htv, eläinsuojeluun 0,7 htv, eläintautivalvontaan 0,25 htv ja avustaviin tehtäviin 1,0 htv.

Eläinsuojelulain mukaisia suunnitelmallisia tarkastuksia tehtiin vuoden 2022 aikana 11 kpl ja ei-suunnitelmallisia, epäilyyn perustuvia tarkastuksia tehtiin 160 kpl. Lisäksi tarkastusyrytyksiä eli kohdekäyntejä, joilla tarkastusta ei pystytty suorittamaan, tehtiin 67 kpl. Eläinsuojeluvalvonnassa runsaasti työaikaa kuluu myös asioiden esi- ja jälkiselvittelyyn, asiakkaiden ja ilmoittajien ohjaukseen ja neuvontaan, lausuntoihin oikeusviranomaisille ja poliisille, sekä virka-apuypyntöihin.

Eläintautilain mukaisia tarkastuksia tehtiin vuoden 2022 aikana 57 kpl. Näistä viintiin liittyviä tarkastuksia oli 35 kpl, salmonellavalvontaohjelman mukaisia tarkastuksia 7 kpl ja loput 15 kpl liittyivät mm. laittomiin maahantuonteihin, siipikarjan ulkona-pitokiellon valvontaan ja Ukrainasta sodan takia tuotujen lemmikkien tarkastuksiin. Lääkekirjanpidon ja eläinten tunnistamissäädösten noudattamista tarkastettiin 2 tallilla. Sivutuotelainsäädännön mukaisia tarkastuksia ei tehty.

Aluehallintovirasto on korvannut eläinlääkintähuollon valvontatehtävistä aiheutuneita kustannuksia 75 399 euroa vuonna 2022.

Eläinlääkärikäyntejä oli yhteistoiminta-alueella virka-aikana vastaanotolla 6533 ja tilakäyntejä 566. Virka-ajaiset tilakäynnit sisältävät 39 kpl valtakunnallisiin eläinten terveydenhuolto-ohjelmiin (NASEVA, SIKAVA) liittyviä käyntejä. Päivystysaikana

käyntejä vastaanotolla oli 917 ja tilakäyntejä 277. Eläinlääkärikäyntien kokonaismäärä oli 8288 (8095 v. 2021).

Virka-aikana kiireellinen eläinlääkäriapu hoidetaan ajanvarauspotilaiden lomassa praktikkoeläinlääkäreiden toimesta. Virka-ajan ulkopuolella alueella on yhteispäivystys eli pieneläin- ja suurelainpäivystystä ei ole eriytetty, johtuen suurelainten vähäisestä määrästä alueella. Tämä ei ole vaikeuttanut palveluiden saatavuutta päivystysaikana ja on taannut riittävän potilasmäärän, jotta päivystystoimintaan saadaan sijaisia. Yhteistoiminta-alueella ole käytössä ostopalveluita eläinlääkintähuollossa.

Eläinlääkäripalvelut on järjestetty siten, että kaikilla eläinlääkäripalveluita tarvitsevilla on mahdollisuus saada palvelua kohtuullisen etäisyyden päästä asuinalueestaan. Eläinlääkäreiden toimipaikat ja varustelutaso täyttävät pääosin eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman (EHO) vaatimukset.

Eläinlääkintähuollon maksutuotot klinikkamaksuista olivat 75 185 euroa (64 497 euroa v. 2021).

Johtopäätökset

Parantuneen henkilöstöresurssitilanteen ansiosta suunnitelmallisen valvonnan tavoitteisiin päästiin aiempaa paremmin. Tämä on vaatinut aktiivisuutta jatkuvissa rekrytoinneissa ja myös uusien henkilöiden perehdyttämiseen on kulunut aikaa. Sen seurauksena toiminnan kehittäminen ja seuranta on jäänyt liian vähäiselle huomiolle. Valvontakohteiden määrässä ei ole tapahtunut suuria muutoksia, aloittamisilmoituksia on käsitelty runsaasti, mutta toisaalta vanhoja kohteita on lopettanut suunnilleen saman verran. Suunnitelmallisten tarkastusten määrän lisääntyminen, yhdessä uusien elintarvikelain ja terveydensuojelulain mukaisten valvonnan perusmaksujen kanssa, lisäsi maksutuottoja. Vuonna 2023 toiminnan painopisteenä on edelleen henkilöstöresurssien varmistaminen, henkilökunnan jaksamisen turvaaminen, laatu- ja kehittämistyö, viranomaistoiminnan tasalaatuisuuden parantaminen sekä erityistilanteisiin varautuminen.